

АНОТАЦІЯ

Назарій М.С. «Просвітництво як стратегія формування виконавського репертуару сучасного кларнетиста-соліста» – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття наукового ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, Львів, 2025.

Зміст анотації. У науковій роботі окреслено творчість європейських та українських композиторів для кларнету з початку – середини XVIII століття до сьогодення. Всі твори належать до різних жанрів від тріо, квінтету, концерту для кларнета з оркестром, інтимних п'єс романтичного штибу в супроводі фортепіано до віртуозних творів для кларнету соло. Всі композиції підібрано відповідно до принципів музичного просвітництва, коли кожна із них розкриває еволюцію розвитку технічних можливостей інструменту та зміну поглядів композиторів на роль та місце кларнета у виконавській практиці на всіх історичних етапах. У дослідженні представлено теоретико-виконавський аналіз творів різних жанрів та епох для кларнета, з яких склався виконавський репертуар автора роботи впродовж навчання в творчій аспірантурі. Серед них: Тріо для кларнета, альту і фортепіано Мі-бемоль мажор та Квінтет для кларнета і струнних ля мінор Вольфганга Амадея Моцарта, Концерт №1 для кларнета з оркестром фа мінор Карла Марії фон Вебера, Рапсодія для кларнета з оркестром Клода Дебюссі, Балада для кларнета у супроводі фортепіано Федора Якименка, Фантазія для кларнета соло Йорга Відмана. Основну увагу в аналізі присвячено технічній стороні та насиченню технічними складнощами партії кларнета як індикатору зміни поглядів композиторів на роль та місце інструмента в

виконавській практиці їхнього часу. Це допомагає не тільки вибудувати особистий репертуар згідно до концепції музичного просвітництва, а й надалі формувати послідовність творів у програмі мистецьких вищих навчальних закладів України таким чином, щоб сформувати у здобувачів освіти усвідомлений погляд на процес утвердження кларнета як сольного інструменту в європейській виконавській практиці.

З цією метою було опрацьовано велику кількість джерел, що допомогло виявити наскільки ці твори є актуальними для української музикознавчої школи на сучасному етапі. Також було важливо проаналізувати які саме погляди є ключовими в українських дослідженнях останнього п'ятиріччя. Також було актуалізовано чимало джерел іноземної літератури з історії виникнення та вдосконалення кларнета.

На сьогодні в концертному житті провідних культурних центрів України великою популярністю користуються концерти фортепіанної, скрипкової, вокальної, камерної музики. Сольні програми для кларнету - доволі рідкісні. Саме тому важливо сформувати яскраву та інтелектуальну концепцію репертуарної політики, як наприклад ідея просвітництва.

Мета дослідження полягає у здійсненні історичного, теоретичного, виконавського аналізу ансамблевих, оркестрових, камерно-інструментальних та сольних партитур для кларнету, що написані композиторами-представниками різних національних шкіл та стилістичних епох, а саме: творів віденського класика В. А. Моцарта, раннього німецького романтика К. М. фон Вебера, неоромантика Ф. Якименка, імпресіоніста К. Дебюссі, авангардиста Й. Відмана. Такий аналіз допоможе аргументувати ідею просвітництва як стратегії формування виконавського репертуара сучасного кларнетиста-соліста.

Для досягнення мети у роботі поставлені такі **завдання**:

1. Дослідити історію технічного вдосконалення кларнету та взаємозв'язок цього поступу зі зростанням композиторського інтересу до інструменту та змінами естетичних поглядів в європейському виконавському мистецтві останніх трьох століть;

2. Виявити особливості впливу творчості композиторів від середини XVIII століття до сучасності на формування майстерності гри на кларнеті;

3. Провести історичний і теоретико-виконавський аналіз досліджуваних музичних творів;

4. Проаналізувати доцільність введення просвітництва як методу формування репертуару у навчальну практику та визначити його актуальність в контексті кларнетового виконавства на сучасному етапі.

Структура дослідження: робота складається зі вступу, двох розділів, що включають підрозділи, висновків та списку використаних джерел.

Перший розділ дослідження присвячено презентації ідеї концепції просвітництва як основи репертуарної політики та викладенню обґрунтування її доцільності на основі фактів з історичного музикознавства. У *першому підрозділі* наведено коротку довідку про Галю Левицьку (1901 - 1949) та її концертну діяльність в Галичині. Саме ця українська піаністка вперше запропонувала і на прикладі власної концертної діяльності продемонструвала на практиці ідею просвітництва як основи формування виконавського репертуару та амплуа. Також шляхом алюзій, паралелей, порівнянь та узагальнень пояснено чому доречно екстраполювати такий підхід до практики

сучасного кларнетиста-соліста. *Другий підрозділ* розкриває основні історичні віхи розвитку інструменту, його удосконалення та впровадження у європейській виконавській практиці від зародження до сучасності. В третьому підрозділі розкрито те, яке місце і значення має кларнет у творчості В. А. Моцарта, К. М. фон Вебера, К. Дебюссі, Ф. Якіменка, Й. Відмана.

Другий розділ наукової роботи присвячено теоретико-виконавському аналізу зазначених вище творів. Однак він виконаний із врахуванням актуальних досліджень. Фокус аналізу зосереджено власне на тих аспектах, що допомагають розкрити заявлений просвітницький підхід до формування репертуару: а саме яку роль має партія кларнету у кожній із вивчених партитур, які технічні знахідки в цих партитурах стимулювали вдосконалення конструкції інструмента чи навпаки були її наслідком, як впливали естетичні погляди на трактування кларнету в індивідуальній творчості та місце кларнету в виконавській практиці відповідного часу. Дослідження кожного з цих аспектів допоможе аргументувати запропонований метод формування репертуару та виконавського амплуа сучасного кларнетиста.

Новизна дослідження полягає у спробі віднайти альтернативу ідеям історично сформованого виконавства чи принагідного (до ювілею, пам'ятної дати, відповідно до запитів аудиторії) формування репертуарного плану. Особливість музичного просвітництва, що це не запозичена ідея з європейського чи світового виконавства, а оригінальний забутий підхід, яким може пишатися українська виконавська школа і який варто презентувати на ширшу аудиторію.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що запропонований підхід аргументовано і це може слугувати прикладом для вироблення особистої стратегії репертуарної політики, для формування навчальних програм, створення концепцій окремих концертних програм, концертних циклів чи сезонів, фестивалів кларнетової музики.

Ключові слова: музичне просвітництво, репертуар сучасного кларнетиста, кларнетист-соліст, кларнетове виконавство, концерт, тріо, п'еса.

Abstract

Nazarii M.S."Age of Enlightenment as a strategy for developing the performance repertoire of the contemporary clarinet soloist" - Qualification research paper.

Scholarly rationale of a creative art project for the degree of doctor of arts in the specialty 025 'Musical art' (Field of knowledge 02 'Culture and Arts'). Lviv Mykola Lysenko National Music Academy, Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine, Lviv, 2025

Abstract Summary

The scientific work outlines the works of European and Ukrainian composers for the clarinet from the early-mid 18th century to the present day. All the works belong to various genres, from trio, quintets and concertos for clarinet and orchestra, intimate romantic pieces with piano accompaniment and virtuoso works for solo clarinet. All the compositions are selected in accordance with the principles of musical enlightenment, where each of them reveals the evolution of the instrument's technical capabilities and the changing views of composers on the role and place of the clarinet in performance practice at all historical stages. This study presents a theoretical and performance analysis of various genres and eras for the clarinet, which formed the performing repertoire of the author of the work during his studies in creative postgraduate studies. These include: Trio for Clarinet, Viola and Piano in E-flat Major and Quintet for Clarinet and Strings in A minor by Wolfgang Amadeus Mozart, Concerto №1 for Clarinet and Orchestra in F minor by Piano accompaniment by Fedir Yakymenko, Fantasy for Solo Clarinet by Jörg Widmann. The main focus of the analysis is the technical aspect and the saturation of the clarinet part with technical complexities as an indicator of changing views of composers on the role and place of the instrument in the performance practice of their time. This helps not only to build a personal repertoire in accordance with the concept of musical education, but also to further shape the sequence of works in the

program of art higher educational institutions of Ukraine in such a way as to form in the students a conscious view of the process of establishing the clarinet as a solo instrument in European performing practice.

For this purpose, a large number of sources were studied, which helped to reveal how relevant these works are for the Ukrainian musicological school at the present stage. It was also important to analyze which views are key in Ukrainian studies of the last five years. Furthermore, many sources of foreign literature on the history of the clarinet's origin and improvement were updated.

Today, in the concert life of Ukraine's leading cultural centers, concerts of piano, violin, vocal, and chamber music are very popular. Solo programs for the clarinet are quite rare. That is why it is important to form a vivid and intellectual concept of repertoire policy, such as the idea of enlightenment.

The purpose of the study is to conduct a historical, theoretical, and performance analysis of ensemble, orchestral, chamber-instrumental, and solo scores for the clarinet, written by composers from different national schools and stylistic eras, namely: works by the Viennese classical composer W. A. Mozart, the early German romantic C. M. von Weber, the neo-romantic F. Yakymenko, the impressionist C. Debussy and the avant-garde J. Widmann. This analysis will help to justify the idea of enlightenment as a strategy for forming the performance repertoire of a modern clarinet soloist.

To achieve this goal, the following tasks are set in the work:

1. To study the history of the clarinet's technical improvement and the interrelation of this progress with the growing interest of composers in the instrument and changes in aesthetic views in European performing arts over the past three centuries;

2. To identify the features of the influence of composers' work from the mid-18th century to the present on the formation of clarinet playing mastery;

3. To conduct a historical and theoretical-performance analysis of the musical works studied;

4. To analyze the expediency of introducing enlightenment as a method of repertoire formation into educational practice and to determine its relevance in the context of modern clarinet performance.

Structure of the study: the work consists of an introduction, two sections, including subsections, conclusions and a list of sources used.

The first chapter of the study is devoted to presenting the concept of musical enlightenment as a basis for repertoire policy and to justifying its relevance based on historical musicology evidence. *The first subsection* provides a brief overview of Halyna Levytska (1901-1949) and her concert activity in Galicia. This Ukrainian pianist was the first to propose and through her own concert practice practically demonstrate the idea of enlightenment as an approach to shaping a performer and artistic persona. Through allusions, parallels, comparisons and generalisations it is explained why such an approach is applicable to the practice of modern clarinet soloists. *The second subsection* highlights the main historical milestones in the development of the clarinet, its technical improvements and its integration into European performance practice from its inception to the present day. *In the third subsection* the role and significance of the clarinet in the works of W. A. Mozart, C. M. von Weber, C. Debussy, F. Yakymenko, and J. Widmann are analysed.

The second chapter of the study is devoted to the theoretical and performance analysis of the aforementioned works with reference to current research. The focus lies on aspects that reveal the enlightenment-based approach to repertoire formation: the role of the clarinet part in each studied score, the

technical innovations in the course that either stimulated the improvement of the instrument or a consequence of it, how aesthetic views influence the interpretation of the clarinet in individual works, and the place of the clarinet in the performance practice of the respective period. Examining each of these aspects help to substantiate the proposed method for forming the repertoire and artistic persona of a modern clarinetist.

The novelty of the study lies in the attempt to find an alternative to the traditional or historically informed performance or repertoire planning based on anniversaries, commemorations, or audience demands. The uniqueness of musical enlightenment is that it is not a borrowed idea from European or global performance traditions but an original forgotten approach which the Ukrainian performing school can take pride in and which deserves to be presented to a wide audience.

The practical significance of the study is that the proposed approach is substantiated and can serve as a model for developing a repertoire strategy, educational programs, concepts for individual concert programs, concert cycles or seasons and clarinet music festivals.

Keywords: musical enlightenment, modern clarinetist repertoire, clarinet soloist, clarinet performance, concert, trio, piece.

**АПРОБАЦІЯ ТВОРЧОГО МИСТЕЦЬКОГО ПРОЄКТУ В
КОНЦЕРТАХ, ВИКОНАНО ТАКІ ПРОГРАМИ:**

Концерт №1 в контексті наукового дослідження: ««Просвітництво як стратегія формування виконавського репертуару сучасного кларнетиста-соліста»

Програма:

Вольфганг Амадей Моцарт. «Квінтет для кларнета та струнних ля мажор, К. 581.»

Виконавці:

Максим Назарій – кларнет, Михайло Солонченко – скрипка, Дарія Лук'янова – скрипка, Кирило Філатов – альт, Богдан Гаврилов – віолончель.

Малий зал ЛНМА ім. М. В. Лисенка. 24. 05. 2024

URL: <https://youtu.be/7jvLEMBw25M>

Концерт №2 в контексті наукового дослідження: «Просвітництво як стратегія формування виконавського репертуару сучасного кларнетиста-соліста»

1. Вольфганг Амадей Моцарт, «Тріо для фортепіано, кларнета та альту мі-бемоль мажор, KV 498.

Виконавці:

Максим Назарій - кларнет, Кирило Філатов – альт, Наталія Назарій – фортепіано.

2. Карл Марія фон Вебер «Концерт для кларнета з оркестром №1 фа-мінор, ор.73

3.Федір Якименко «Маленька Балада для кларнета» ор.13

4.Йорг Відман «Фантазія для кларнету соло»

Виконавці:

Максим Назарій – кларнет, Наталія Вакула – фортепіано.

Малий зал ЛНМА ім. М. В. Лисенка. 29. 08. 2025

URL:https://youtu.be/yWF_VbP8gWg